

Opinnäytetyö (AMK)

Media-ala

Journalismi

2025

Iines Toivonen

Journalistina marginaalissa

– Kolme näkökulmaa syntyvyyskeskusteluun

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Media-ala

2025 | 33 sivua

lines Toivonen

Journalistina marginaalissa

– Kolme näkökulmaa syntyvyyskeskusteluun

Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan pyrkimys osallistua syntyvyyskeskusteluun. Syntyvyyskeskustelu Suomessa on ajoittain syrjivää, heteronormatiivista, ja se toistaa huolta huoltosuhteen heikkenemisestä. Diskurssin taustalla on Suomessa pitkään laskenut syntyvyys.

Opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta: teoriasta ja portfolioista. Teoriaosiossa analysoidaan kolmen artikkelin työprosesseja ja pohditaan median roolia syntyvyyskeskustelussa sekä marginaalisuuden käsitettä.

Portfolio on kolmiosainen juttusarja, jonka teemana on syntyvyys.

Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: Kuinka kirjoittaa syntyvyydestä marginaalisista näkökulmista? Syntyvyydestä uutisoidaan paljon, ja sitä tutkivat Suomessa monet tahot kuten Tilastokeskus ja Väestöliitto. Aiheen saama laaja julkinen huomio vaikeuttaa marginaalisten näkökulmien löytämistä. Juttusarja esittää kolme eri tapaa kirjoittaa syntyvyydestä marginaalisesta näkökulmasta. Sarjassa kuullaan seksuaalivähemmistöön kuuluvia, esitetään positiivinen esimerkki ja tarkastellaan syntyvyyskeskustelua kriittisesti.

Asiasanat:

journalismi, moniäänisyys, syntyvyys, julkinen keskustelu.

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Journalism

2025 | 33 pages

lines Toivonen

A Journalist on the Margins

– Three Viewpoints on the Birthrate Discourse

This thesis is a pursuit to take part in public discussion about birth rates. In Finland the discourse on birth rates is discriminatory, heteronormative and perpetuates concern over the deterioration of the dependency ratio. This discourse is rooted in the long-term decline of birth rates in Finland.

The thesis consists of a theoretical part and a portfolio. The theoretical part consists of an analysis of the working processes of three articles and reflects on the media's role in the public discussion on birth rates, as well as the concept of marginality.

The portfolio is a three-part article series with the theme of birth rates. The main question in the thesis is: How to write about birth rates from a marginal viewpoint? The birth rate is widely reported, and various institutions are researching it, which complicates the articulation of marginal viewpoints. However, in the articles marginality is found through interviewees in minorities, a positive example and critical reflection about discourse on birth rates.

Keywords:

journalism, birth rate, public discussion.

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Marginaalisuus mediassa	6
2.1 Marginaalisten näkökulmien määritelmä opinnäytetyössäni	6
2.2 Representaatio osana marginaalisia näkökulmia	7
3 Syntyvyyden lasku Suomessa	10
3.1 Syntyvyyttä tutkivat tahot Suomessa	10
3.1.1 Väestöliitto	11
3.1.2 Tilastokeskus	11
3.2 Median rooli syntyvyyskeskustelussa	11
3.3 Keskeisiä teemoja 2020-luvun syntyvyyskeskustelussa	13
4 Syntyvyysarja	16
4.1 Ensimmäinen artikkeli – Syrjivää syntyvyyskeskustelua	16
4.2 Toinen artikkeli – Mielenterveys osaksi syntyvyyskeskustelua	19
4.3 Kolmas artikkeli – Vähemmistöt osaksi syntyvyyskeskustelua	21
5 Pohdintaa sarjan marginaalisuudesta	26
Lähteet	29

Liitteet

Liite 1–3. Artikkelit

Kuvat

Kuva 1. Etuoikeuskehä (Saarelainen, Rare media n.d.).	9
---	---

1 Johdanto

Opinnäytetyöni on kokonaisuudessaan pyrkimys journalistina osallistua julkiseen syntyvyyskeskusteluun, ja se jakautuu teoriaosaan ja portfolioon. Teoriaosuudessa pohdin pääasiassa median roolia syntyvyyskeskustelussa sekä sen keskeisiä teemoja ja laatua.

Portfolioni koostuu kolmesta feature-artikkelista, jotka käsittelevät syntyvyysteemaa marginaalisista näkökulmista. Sekä tuotokseni että pohdintani pohjautuvat tutkimuskysymykseen: Kuinka löytää syntyvyyskeskustelun marginaalisia näkökulmia ja kirjoittaa niistä? Pyrin seuraavissa kappaleissa vastaamaan kysymykseen pääasiassa analysoimalla omaa työprosessiani eli juttusarjan osien ideoimista ja kirjoittamista.

Opinnäytetyöni aihe nousi juttusarjani ensimmäisestä artikkelista ”Miehet ja muut kuin ydinperheet jäävät syntyvyyskeskustelusta yhä syrjään” (Toivonen 2024), joka käsittelee syntyvyyskeskustelun yksipuolisuutta ja muita ongelmakohtia. Kerron artikkelista lisää kohdassa 4.1.

Suomessa huoli syntyvyydestä ulottuu ainakin 1930-luvulle asti. Puheet vauvakadosta yltyivät entisestään 2010-luvulla, kun syntyvyys kääntyi yhtäjaksoiseen laskuun. (Keski-Petäjä 2020.) Vielä vuosina 2024 ja 2025 uutisotsikot toistavat tuttua huolta vuosittain julkaistujen tilastojen valossa: ”Syntyvyys saavutti Suomessa uuden pohjalukeman” (Mtv uutiset 2025) ja ”Syntyvyys on historiallisen matalaa – Tampereella erityisen synkät luvut” (Matson-Mäkelä 2024).

Syntyvyyden lukuja seuraavat julkisesti Suomessa muun muassa Väestöliitto, Tilastokeskus, mediat ja poliitikot. Koska kokonaishedelmällisyysluku ja perhebarometrit nousevat vuosittain puheenaiheeksi, koin journalismin opiskelijana tarpeelliseksi itsekkin osallistua julkiseen keskusteluun. Kirjoitin jutut vapaana toimittajana noudattaen Julkisen sanan neuvoston ohjeita (JSN n.d.). Seuraavissa osioissa tutkin syntyvyyskeskustelua ja sitä, kuinka teemasta voi kehittää kolme toisistaan poikkeavaa näkökulmaa.

2 Marginaalisuus mediassa

2.1 Marginaalisten näkökulmien määritelmä opinnäytetyössäni

Tieteen termipankki (Kirjallisuudentutkimus: marginaali 2025) määrittelee käsitteen ”marginaali” muun muassa näin: ”Maantieteellinen, yhteiskunnallinen, taloudellinen tai kulttuurinen syrjäisyys ja toissijaisuus verrattuna keskustaan.”

Rajasin sarjani mahdollisista aiheista ja näkökulmista pois ne, jotka ovat jo laajasti käsiteltyjä syntyvyyskeskustelussa. Näitä ovat muun muassa talous, hedelmällisyystietoisuus sekä lasten saamiseen liittyvä haluttomuus. Kirjoitan keskustelun keskeisistä aiheista laajemmin luvussa 3.3. Marginaalinen näkökulma voisi siis syntyvyyssteemassa olla sellainen, joka ei käsittele näitä keskeisiä aiheita.

Marginaalisuuden voi aiheen lisäksi saavuttaa lähestymistavalla. Rare median ”Rare metodi – työkalupakki” sisältää neuvoja siihen, kuinka journalismia voi tehdä inklusiivisesti ja monimuotoisesti. Kun tarkoituksena on siis lähteä kirjoittamaan marginaalisesta näkökulmasta, voi kysyä itseltään: Ketä kuullaan ja mistä aiheesta? Kuinka vaihtoehtoiset tulokulmat voisivat vaikuttaa jutun sisältöön ja lopputulokseen? Minkälaisia kertomuksia, asioita ja valtasuhteita sisällöllä tuetaan? (Työkalupakki, Rare media n.d..)

Koska marginaaliselle näkökulmalle ei löydy yhtä selkeää määritelmää, käytin ohjenuorana myös sarjani ensimmäistä artikkelia. Jutussa kirjoitan syntyvyyskeskustelun yleisistä painotuksista, joita ovat muun muassa heteronormatiivisuus ja naisten syyllistäminen. Haastattelemani asiantuntijat näkevät painotukset ongelmallisina, sillä ne ovat johtaneet sekä miesten että sateenkaariperheiden syrjäytymiseen keskustelusta. Tällöin marginaaliin jäävät niin miesnäkökulma kuin sateenkaariperheiden näkökulma.

Yhteiskunnallinen keskustelu syntyvyydestä toistaa historiasta tuttua huolipuhetta, joka viestii pelkoa huoltosuhteen heikkenemisestä (Keski-Petäjä, 2020). Samalla esimerkiksi Helsingin Sanomien syntyvyysuutisoinnissa

painottuu naisten rooli muun muassa, koska syntyvyyttä mitataan kokonaishedelmällisyysluvulla ja lapsihaaveiden tai syntyvien lasten sijaan puhutaan synnyttäjäistä eli naisista (Ruokola 2020). Ongelmakeskeinen uutisointi syntyvyydestä ja yksilön valintoja soimaava huolipuhe voidaan tulkita syyllistävänä.

Määrittelen siis opinnäytetyössäni marginaalisen näkökulman syntyvyyskeskustelussa seuraavanlaisesti: Jutun tulisi käsitellä lasten saamista ja syntyvyyttä joko vähemmistön tai keskustelusta muuten sivuun jääneen ihmisryhmän (kuten miehet) näkökulmasta, tai syntyvyydestä tulisi kirjoittaa toistamatta tavallista huolipuhetta.

2.2 Representaatio osana marginaalisia näkökulmia

Rare median julkaisu ”Kenen tietoo? Opas moninaisempaan ja inklusiivisempaan journalismiin” sisältää tietoa muun muassa journalistin keinoista huomioida moninaisuutta sisällössä, esimerkiksi näkökulman ja haastateltavien valikoimisen kautta.

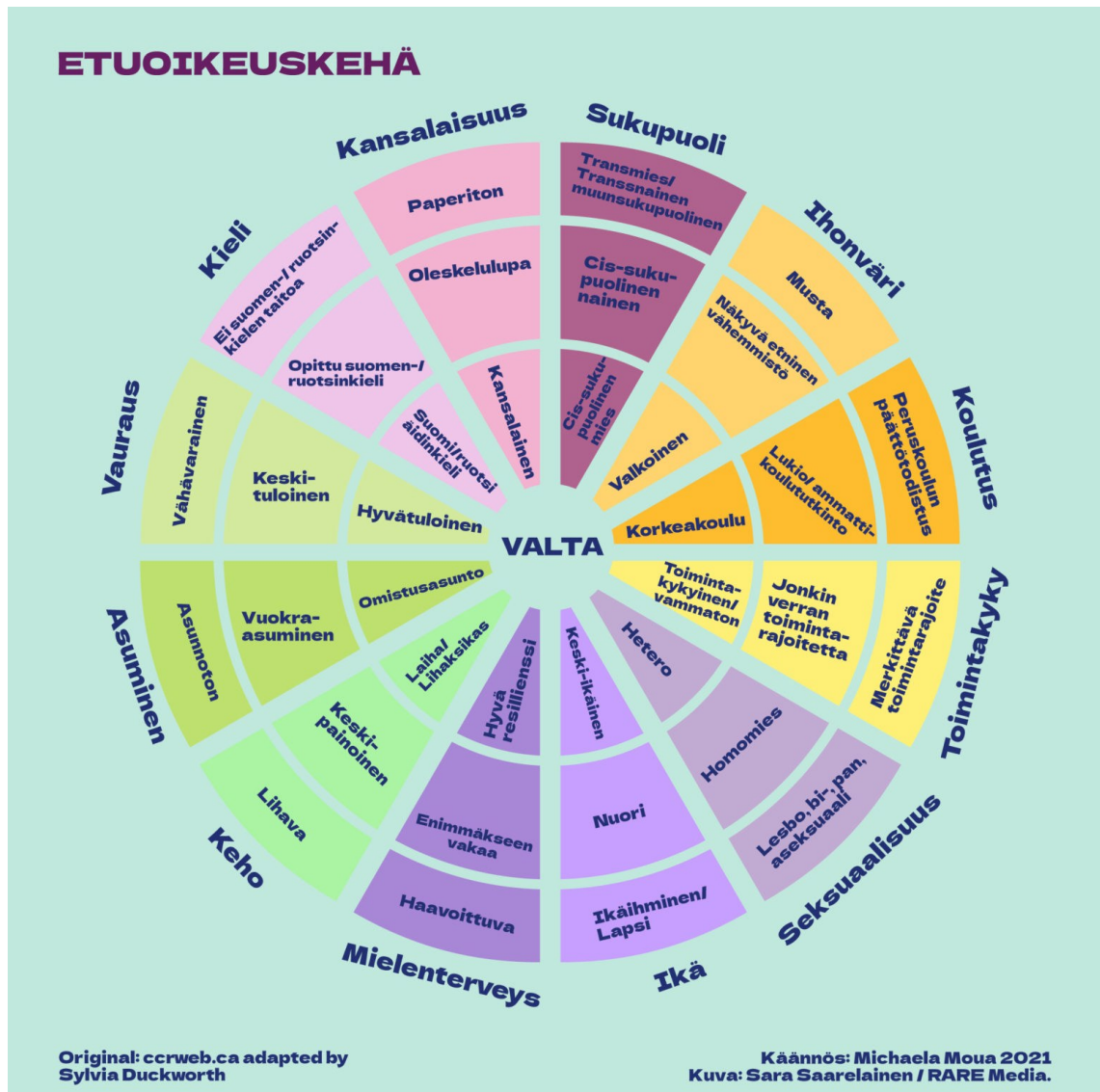
Käytän julkaisua keskeisenä lähteenäni ja oppaanani opinnäytetyössäni, koska moninaisuus ja inklusiivisuus ovat tärkeitä piirteitä journalismissa yleisesti. Erityisen tärkeitä ne ovat marginaalisissa näkökulmissa esimerkiksi silloin, kun käsillä olevaan aiheeseen syvennyttään vähemmistön näkökulmasta.

Aiheessa, joka käsittelee vähemmistöä, on tärkeää kuulla kyseisen vähemmistön edustajaa. Asiantuntija antaa aiheesta tavallisesti kokemusasiantuntijaa laajemman kuvan, jolloin olennaisia yksityiskohtia voi jäädä pois. Asiantuntijat myös vastaavat kysymyksiin omista lähtökohdistaan, jotka eivät välttämättä vastaa vähemmistön edustajan lähtökohtia. Vähemmistöryhmään kuuluvan olisi siis tärkeää päästä itse ääneen, kun puhutaan heitä koskettavista asioista. (Rare media n.d.)

Toimittajien oma tausta ja kokemukset vaikuttavat siihen, miten he katsovat maailmaa ja löytävät juttuaiheita (Rare media n.d.). Suurin osa päätoimisista

toimittajista on esimerkiksi keskiluokkaisia, minkä on todettu johtavan keskiluokkaiseen talousjournalismiin (Heikkilä 2023). Siksi toteuttaakseen moniäänistä ja siten mahdollisimman laajaa yleisöä palvelevaa journalismia toimittajan on hyödyllistä tuntea omat etuoikeutensa. Tämä on erityisen tärkeää esimerkiksi tapauksissa, jossa toimittaja ei kuulu vähemmistöön. Näin hän välttää tiedostamattomien asenteiden ja stereotyyppisten ajatusten valumisen omaan työhönsä (Rare media n.d.).

Tunnistaakseen omat ja muiden lähtökohdat toimittaja voi hyödyntää etuoikeuskehää (Kuva 1.). Vallan, etuoikeuden ja marginaalisuuden kehän (engl. Wheel of Power, Privilege and Marginalization) kehitti kanadalainen kuvittaja Sylvia Duckworth. Alkuperäinen versio tulee sivustolta Canadian Council of Refugee (CCR). Sittemmin kehästä on tehty erilaisia versioita.

Kuva 1. Etuoikeuskehä (Saarelainen, Rare media n.d.).

Etuoikeuskehän perusajatus pysyy eri versioissa samana. Ominaisuudet ja olosuhteet lähinnä kehän ydintä viestivät etuoikeuksista ja paremmista mahdollisuuksista pärjätä yhteiskunnassa. Nämä ovat myös yksilön valtaa edistäviä ominaisuuksia. Lähinnä kehän ulkoreunaa ovat ominaisuudet, jotka heikentävät yksilön valtaa ja mahdollisuuksia pärjätä yhteiskunnassa. Ominaisuudet liittyvät muun muassa yksilön varallisuuteen, sukupuoleen, ihonväriin ja koulutukseen. Etuoikeuskehä auttaa hahmottamaan epätasa-arvoisia lähtökohtia.

3 Syntyvyyden lasku Suomessa

Kokonaishedelmällisyys laski Suomessa vuonna 2024 kolmatta vuotta peräkkäin ja oli mittaushistorian matalin. Kymmenessä vuodessa luku oli pienentynyt 1,75:stä 1,25:nteen. Kokonaishedelmällisyysluvulla viitataan lapsimäärään, jonka nainen synnyttäisi elämänsä aikana, ja sillä mitataan väestön uusiutumista. (Väestöennuste, Tilastokeskus 2024.) Uusiutumisella viitataan sukupolven vaihtumiseen. Naisten tulisi synnyttää enemmän kuin yksi tyttölapsi, jotta väestö uusiutuisi (Väestö tilastoina, Tilastokeskus n.d.).

Suomessa syntyvyys on laskenut lähes yhtäjaksoisesti 2010-luvun alusta lähtien, mikä johtaa väestön ikääntymiseen ja voi johtaa huoltosuhteen heikkenemiseen (Rotkirch 2021, 122). Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan maahanmuutto kasvattaisi työikäisen väestön määrää 2050-luvulle asti, minkä jälkeen määrä lähtisi laskuun väestön ikääntymisen takia (Väestöennuste, Tilastokeskus 2024).

3.1 Syntyvyyttä tutkivat tahot Suomessa

Syntyvyyteen liittyvät tilastot, tutkimukset ja selvitykset ovat olennaisia osia syntyvyyskeskustelussa niiden saaman julkisen huomion vuoksi. Erityisesti vakiintuneet raportit, kuten Väestöliiton Perhebarometri ja Tilastokeskuksen väestöennuste, päätyvät usein uutisaiheiksi.

Toimittajan on tärkeää taustoittaa tuottamat sisältönsä ja käyttää työssään luotettavia lähteitä (Seuri 2020, 79). Avaan seuraavissa kappaleissa Väestöliiton ja Tilastokeskuksen rooleja syntyvyyskeskustelussa, koska ne ovat olleet juttusarjassani ja opinnäytetyössäni keskeisimpiä lähteitä. Seuraavien esimerkkien lisäksi syntyvyysaiheisia tilastoja tai analyysseja toimittavat muun muassa Kela, Työ- ja elinkeinoministeriö, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, THL sekä yliopistot.

3.1.1 Väestöliitto

Väestöliitto perustettiin vastaamaan huoleen Suomen alhaisesta syntyvyydestä ja lapsiperheiden huonoista elinoloista vuonna 1941. (Väestöliitto, Väestöliiton historiaa n.d..)

Vuonna 1997 Väestöliitto julkaisi Perhebarometrien sarjan ensimmäisen osan, ja nykyisin barometri julkaistaan kerran vuodessa. Perhebarometrit käsittelevät syntyvyyttä, perhepolitiikkaa sekä pari- ja ihmissuhteita. (Väestöliitto, Perhebarometri n.d..)

Väestöliitto on lisäksi koonnut Synty-nimisen tutkimusverkoston, johon on koottu Suomen syntyvyyttä tutkivat tahot ja tutkitut tiedot. Synty julkaisee muun muassa blogitekstejä ja järjestää seminaareja. (Synty, Väestöliitto n.d..)

3.1.2 Tilastokeskus

Tilastokeskus julkaisee kolmen vuoden välein väestöennusteen. Väestöennusteessa lasketaan, mikä olisi alueen tuleva väestö, jos väestönkehitys jatkuisi samanlaisena. Ennuste on trendilaskelma, eli siinä lasketaan menneen kehityksen jatkuvan tulevaisuudessa. Havainnot perustuvat syntyvyyteen, kuolevuuteen ja muuttoliikkeeseen.

Väestöennusteen lisäksi Tilastokeskus tarjoaa tilastotietoa elävänä syntyneistä, elävänä syntyneiden äideistä, yleisen syntyvyysluvun ja muista väestönmuutoksista kuukausittain sekä alueittain. (Tilastokeskus.)

3.2 Median rooli syntyvyyskeskustelussa

Median rooli syntyvyyskeskustelussa on keskeinen, koska se välittää tilasto- ja tutkimustietoa laajemmalle yleisölle. Vaikka esimerkiksi Tilastokeskuksen tilastot ovat kaikkien nähtävillä, kirjoittavat toimittajat ne ymmärrettävään muotoon. Siten media tuo yleisön lähemmäksi aihetta ja keskustelua, jolloin

syntyvyydestä eivät keskustele esimerkiksi vain yhdistykset ja poliitikot. Monet lehdet myös tarjoavat mahdollisuuden vuoropuheluun kommenttikentissä, jossa lukijat voivat keskenään keskustella syntyvyydestä teemaa koskettavien artikkeleiden alla.

Aloittaessani syntyvyysarjan vuoden 2024 syksyllä mediassa uutisoitiin ahkerasti Väestöntutkimuslaitoksen johtaja ja tutkimusprofessori Anna Rotkirchin selvityksestä ”20 ehdotusta lapsitoiveiden toteutumiseksi” (Rotkirch 2024). Rotkirchin esityksestä erityisen paljon mediahuomiota sai yksi ehdotuksista, joka on rahallinen kannustin ennen 30 vuoden ikää ensi kertaa synnyttävälle eli niin kutsuttu ”vauvabonus”. Rotkirchin esityksen ja vauvabonuksen ympärillä käyty julkinen keskustelu oli merkittävä kimmoke ensimmäiselle jutulleni ja siten koko juttusarjalleni, joten avaan seuraavaksi sitä, minkälaista uutisointia vauvabonus poiki.

Kirjoitin ”Anna Rotkirch” Ylen, Helsingin Sanomien ja MTV uutisten hakukenttiin saadakseni kokonaiskuvan siitä, minkälaiseen uutisointiin selvitys johti. Valitsin jokaisesta lehdestä muutaman otsikon esimerkiksi. Rajasin mukaan vain jutut, jotka on julkaistu Rotkirchin selvityksen julkaisuajan, eli 10.10.2024, jälkeen. Ylellä selvityksestä uutisointiin muun muassa näin: ”Väestötutkija ehdottaa: Tuhansien eurojen etu, jos ensimmäisen lapsen saa alle 30-vuotiaana” (Martikainen 2024), ”Millaisia ajatuksia vauvabonus herättää tuoreissa vanhemmissa? Kävimme synnytyssairaalassa kysymässä” (Joukanen, Viitala 2024)” sekä Ronja Salmen kolumni ”Vauvabonus on karmiva ehdotus” (Salmi 2024).

Jo nopealla vilkaisulla voi todeta, että lokakuussa syntyvyyskeskustelun keskiössä oli vauvabonus.

Helsingin Sanomissa Rotkirchin selvityksen mainitsevat jutut alkavat muun muassa otsikoilla: ”Onko tässä lääke lapsikatoon? Kymmenien tuhansien eurojen kannustin, jos ensimmäisen lapsen saa alle 30-vuotiaana” (Kervinen 2024), ”Josefi Tirolan suunnitelmat muuttuisivat, jos lapsen saamisesta saisi ’vauvabonusta’” (Oksanen 2024) sekä ”Loppu synnytystalkoille” (Muilu 2024).

Huomasin jo artikkelien julkaisuaikaan, että medioissa kohutaan vauvabonuksesta. Kuin toimittajat kilpailisivat siitä, kuka kirjoittaa eniten juttuja vauvabonuksesta. Ilmiö oli mielenkiintoinen, koska ehdotuksia selvityksessä oli kaksikymmentä, josta huomio kiinnittyi yhteen.

Moni kansanedustaja koki vauvabonuksen myös ongelmalliseksi (Orjala 2024). Ylen teettämän kyselyn mukaan 105 kansanedustajasta 62 vastasi ”ei” kysymykseen: ”Pitäisikö Suomen ottaa käyttöön vauvabonus eli maksaa alle 30-vuotiaille lasten hankinnasta?”. Vauvabonuksen koettiin mahdollisesti aiheuttavan esimerkiksi paineita nuorille ja olevan tehoton keino lisätä syntyvyyttä. Erityisesti näiden kommenttien valossa koin vaikeaksi ymmärtää, miksi ainoastaan vauvabonus sai niin paljon huomiota. Ymmärrän medioiden kirjoittaneen aiheesta paljon, koska ehdotus oli konkreettinen keino elvyttää syntyvyyttä ja se houkutteli varmasti paljon lukijoita. Lukijoita kuitenkin houkuteltiin ehdotuksella, jonka monet päätöksentekijät olivat nopeasti tyrmänneet sen noustua julkiseen keskusteluun.

Ylen artikkelista selviää myös se, että media voi ohjata julkista keskustelua osallistamalla kansanedustajia ja rajaamalla aiheen sekä kysymykset halutun mukaisesti.

3.3 Keskeisiä teemoja 2020-luvun syntyvyyskeskustelussa

Tilastokeskuksen yliaktuaari väestö- ja tasa-arvotilastoissa, Miina Keski-Petäjä, kirjoitti Tilastokeskukseen vuonna 2022 artikkelin otsikolla ”Lapsia yhteiskunnan talkoisiin – syntyvyyden ja syntyvyysshuolen historiaa Suomessa”. Keski-Petäjä kirjoittaa tekstissään muun muassa syntyvyysshuolen syistä. Keski-Petäjän artikkeli on ollut syntyvyysjärjessani merkittävä lähde ja keino tutustua syntyvyyteen. Se on lisäksi ainoa syvällisesti syntyvyyskeskustelua käsittelevä lähde, jonka löysin syntyvyysjärjän aloittamisen aikaan. Sitten olen löytänyt muitakin lähteitä.

Keski-Petäjä kirjoittaa, että syntyvyyden lasku ja siitä johtuva syntyvyysshuoli linkittyvät tiukasti siihen, miten syntyvyydestä keskustellaan ja uutisoidaan.

Hän mainitsee syntyvyyskeskustelun kehittyneen 1900-luvulta niin, että siinä huomioidaan ja kunnioitetaan aiempaa paremmin yksilön vapauksia. Keski-Petäjä näkee kuitenkin menneisyydestä seuranneita tapoja puhua syntyvyydestä, mistä yksi esimerkki on, kuinka julkisuudessa syntyvistä lapsista puhutaan resursseina.

”Syntyviin lapsiin viitataan julkisessa keskustelussa usein resursseina. Tänä päivänä lapsista puhutaan tulevaisuuden veronmaksajina, ennen sotilaina.”
(Keski-Petäjä 2022)

Jo syntyvyyden linkittäminen huoltosuhteeseen ja lapsien nimittäminen veronmaksajiksi johtaa siihen, että syntyvyyskeskustelu on hyvin talouspainotteista. Talouden lisäksi 2020-luvun puolella on puhuttu muun muassa siitä, mistä haluttomuus lasten saamiseen johtuu. Selvityksistä löytyy pohdintaa myös esimerkiksi koetusta epävarmuudesta taloudesta ja toimeentulosta (Keski-Petäjä 2022).

Omien havaintojeni mukaan vielä vuosina 2024 ja 2025 syntyvyysuutisoinnissa painotetaan nuorten haluttomuutta lasten saamiseen ja taloudellista epävarmuutta. Erityisen voimakkaana on noussut käsitys siitä, etteivät nuoret ymmärrä, paljonko hedelmällisyys laskee iän mukana.

Tämä näkyy esimerkiksi Väestöliiton tutkijan Anna Rotkirchin vuonna 2024 julkaisemassa selvityksessä ”20 ehdotusta lapsitoiveiden toteutumiseksi”, jossa listataan syntyvyyden laskun tekijöitä. Yhdeksi syyksi mainittiin nuorten puutteellinen tietoisuus hedelmällisyydestä, jonka ratkaisukeinoksi Rotkirch ehdotti hedelmällisyystietoisuuden lisäämistä koulujen ja oppilaitosten tarjoamaan terveys-, seksuaali- ja tunnekasvatukseen.

Hedelmällisyystietoisuuteen herättiin selvityksen jälkeen laajemmin mediassa ja se on näkynyt merkittävästi myös omassa työssäni. Tein kolmen jutun aikana yhteensä kuusi asiantuntijahaastattelua, joista neljässä haastateltavat itse nostivat hedelmällisyyksiään keskusteluun sekä korostivat hedelmällisyystietoisuuden tärkeyttä syntyvyydessä.

Sittemmin Rotkirchin selvitystä uudistettiin, ja Väestöliitto julkaisi uuden muistion vuoden 2025 helmikuussa (Rotkirch 2025).

Tiivistettynä keskeisiä teemoja syntyvyyskeskustelussa 2020-luvulla ovat siis talous (yhteiskunnan ja yksilön), lasten saamiseen liittyvä haluttomuus eli asenne sekä hedelmällisyystietoisuus.

4 Syntyvyysarja

Tutkimuskysymykseni on, kuinka kirjoittaa syntyvyydestä marginaalisista näkökulmista. Päätin kirjoittaa kolme syntyvyydestä kertovaa feature-artikkelia, joissa kussakin on eri haastateltavat ja aihe. Noudatin työvaiheissa myös julkisen sanan neuvoston journalistin ohjeita (JSN n.d.).

Edellisissä kappaleissa kirjoitan syntyvyydestä ja totean, että syntyvyys nähdään Suomessa tärkeänä tekijänä huoltosuhteen kannalta. Teemana aihe on siis kiinnostava laajalle yleisölle. Koska syntyvyys on laajalti tutkittu ja uutisoitu, koin sen olevan oiva aihe sarjalle, jota työstän pidemmällä aikavälillä ja useassa osassa. Juttusarjan edetessä olen onnekseni huomannut, että syntyvyydestä on helppo keksiä lukuisia erilaisia näkökulmia ja lähdeaineistoa on valtavasti. Vaikeaksi on osoittanut omaperäisten ja marginaalisten näkökulmien löytäminen ja toteuttaminen, koska aihe on niin käsitelty julkisuudessa.

Syntyvyysarjani kahdessa ensimmäisessä osassa äänessä ovat asiantuntijat, jotka tarkastelevat syntyvyyteen liittyviä ilmiöitä: syntyvyyskeskustelua ja synnytyspelkoja. Kolmannessa jutussa aihe avautuu hallituksen päätöksestä palauttaa hedelmöityshoitojen Kela-korvaukset, joita saisi vain lääketieteellisistä syistä. Laajemmasta katsauksesta teksti etenee naisparin ajatuksiin Kela-korvauksista, lapsihaaveisiin ja heidän prosessiinsa liittyen lapsen saamiseen. Jokainen sarjani artikkeli on featurea. Feature on kertovaa journalismia, ja termi kattaa alleen muun muassa henkilö-, ilmiöjutut ja reportaasit (Kaseva, Rätty, Seuri 2022, 12).

4.1 Ensimmäinen artikkeli – Syrjivää syntyvyyskeskustelua

Syntyvyysteemaisen juttusarjani ensimmäinen artikkeli ”Miehet ja muut kuin ydinperheet jäävät syntyvyyskeskustelusta yhä syrjään” julkaistiin Maailma.netissä 28.11.2024. Jutussa käsittelen julkisen syntyvyyskeskustelun ongelmakohtia Sateenkaariperheet-yhdistyksen johtavan asiantuntija Emma

Kolun sekä Lapin yliopiston tutkijan Riikka Homasen haastattelujen kautta. Keskustelun ongelmiksi jutussa mainitaan ainakin keskustelun heteronormatiivisuus ja naiskeskeisyys, kuten otsikko jo kertoo.

Tein artikkelin osana Media eriarvoisuuden purkajana -nimistä kurssia, joten tekstini merkkimäärän ja aiheen määräisivät kurssin opettajat. Tekstin tuli käsitellä aihetta ”media eriarvoisuusnäkökulmasta” tai ”eriarvoisuus medianäkökulmasta” ja pituuden tuli olla 5000 merkkiä.

Jutun aiheeseen oli siis asetettu jo kriteerit, mikä osaltaan helpotti ja toisaalta vaikeutti aiheen ideoimista. Olen pitkään kouluaikana pyöritellyt eri aiheita liittyen naisten terveyteen. Tein esimerkiksi työharjoittelussa jutun vulvodynia-nimisestä oireyhtymästä. (Toivonen 2023.) Siksi koin luonnolliseksi lähteä pohtimaan tätäkin aihetta terveystieteiden näkökulmasta.

Juttuaiheen ideointini aikaan Rotkirchin selvitys (Rotkirch 2024) oli ajankohtainen ja julkisuudessa paljon huomiota herättänyt, joten ryhdyin pohtimaan aihetta sen pohjalta. Rotkirchin esityksen ja vauvabonuksen käsittely jäi kuitenkin vähälle lopullisessa tekstissäni.

Aloin vauvabonusuutisoinnista inspiroituneena työstämään artikkelia, joka kyseenalaistaa syntyvyyskeskustelun ja pureutuu sen ongelmakohtiin. Tiivistin jutun aiheen ensiksi näin: ”Valtakunnalliset uutismediat nostivat ehdotuksista tikunnokkaan yhden, jossa esitettiin rahallista kannustinta alle 30-vuotiaille ensi kertaa synnyttävälle naisille. Yhteiskunnallinen keskustelu on sen jälkeen ollut pohtivaa siitä, minkä takia syntyvyys jätetään vain naisten vastuulle.” Jutusta puuttui tässä vaiheessa vielä selkeät raamit ja premissi, joiden määrittäminen osoittautui lopulta koko juttuprosessin vaikeimmaksi työvaiheeksi.

Lähdin miettimään jutun näkökulmia ja premissiä listaamalla alkuun kaikki aiheeseen sopivat pointit, jotka minua kiinnostivat. Muistiinpanoissani lukee muun muassa sanoja ja pohdintoja, kuten ”hedelmöityshoidot”, ”ei-kaupallinen sijaissyntyminen” ja ”erilaiset perhemuodot eivät näy keskustelussa”. Seuraavaksi kirjoitin opettajan ohjeiden mukaisesti juttuni keskeisimmän väitteen tai kysymyksen, kolme näkökulmaa ja mahdolliset haastateltavat. Jutun

pääväitteeksi muodostui virke, joka muistuttaa huomattavasti lopullista otsikkoa: ”Syntyvyyskeskustelussa pönkitetään vanhentuneita sukupuolirooleja syyllistämällä naisia ja syrjitään sateenkaariperheitä sekä itsellisiä vanhempia jättämällä heidät keskustelun ulkopuolelle.” Valitsin alustavasti näkökulmia, jotka olivat yhdessä liian laajoja 5000 merkin pituiseen juttuun. Ne olivat historian vaikutus keskusteluun ja mahdollinen kehitys, perinteisten sukupuoliroolien osuus keskustelussa sekä keskustelun heteronormatiivisuus. Rajasin näkökulmat lopulta niin, että jutussa käsitellään kahta laajahkoa näkökulmaa, sukupuoliroolien pönkittämistä ja vähemmistöjen syrjintää. Historian vaikutus ja kehitys putosi jutusta kokonaan pois, koska vertaispalautteessa sen pohdittiin olevan liian syvälle aiheeseen menevä eikä riittävän kiinnostava näkökulma.

Merkittävin työkaluni näkökulmien rajaamisessa ja jutun rakenteen muodostamisessa olivat apukysymykset, jotka kirjoitin hahmottamaan itseni mielestä keskeisimpiä ajatuksia. Kysymyksiä oli seitsemän. Apukysymykset autoivat myös haastattelukysymysten muodostamisessa. Esimerkiksi ”miksi syntyvyyskeskusteluun ei osallisteta ydinperheen lisäksi muita perheitä” poiki usean jatkokysymyksen tai tarkentavan kysymyksen, kuten ”huomioidaanko syntyvyyskeskustelussa riittävästi muut perheet ja vanhemmat kuin ydinperheet ja heteroparit” sekä ”miksi ydinperheiden putoaminen keskustelusta on ongelmallista”. Aiheen paloittelu kysymyksiksi oli siis hyödyllistä monessa työvaiheessa ja helppo tapa selkiyttää sitä itselle ja muille.

Huomasin juttuprosessin loppuvaiheessa tehneeni turhaa työtä, koska alkuun eri näkökulmia oli liian paljon. Kovin väljä aiheajaus johti luonnollisesti siihen, että taustatyötä tuli tehtyä liikaa ja haastattelutkin olivat kovin pitkiä. Näin jälkikäteen tarkastellen näen perusteellisuudessani myös paljon hyvää. Opin syntyvyydestä valtavasti, ja mielenkiintoiset haastattelut poikivat uusia ideoita.

Syntyvyys oli itselleni entuudestaan tuntematon aihe, enkä löytänyt itse syntyvyyskeskusteluun liittyen lähes yhtään selkeää lähdettä. Kattava taustatyö oli siis erittäin tarpeellista sekä myöhemmin hyödyksi koko juttusarjan tekoprosessissa.

Olen lopputulokseen tyytyväinen. Koen onnistuneeni erityisesti ajankohtaisen ja mielenkiintoisen aiheen ideoinnissa ja rajaamisessa. Artikkelin työstäminen oli toisinaan haasteellista, mutta samalla kiinnostavaa ja innostavaa. Koin ja koen yhä kirjoittaneeni tärkeästä aiheesta, joka koskettaa laajaa yleisöä.

En saanut jutun julkaisun päätteeksi kurssin ohjaajilta, joista yksi oli Maailma.netin päätoimittaja Teija Laakso, tietoa siitä, minkä verran lukijoita juttu sai. En siis pysty arvioimaan, kuinka hyvin onnistuin lukijoiden palvelemisessa ja jutun houkuttelevuudessa. Sain kuitenkin kurssin päätteeksi Teija Laaksoilta palautetta, että juttu alkaa hieman ”hitaasti”, mutta se ei hänen mukaansa ole iso ongelma, koska aihe oli julkaisuajankohtaan niin ajankohtainen. Olen hänen kanssaan samaa mieltä. Leipäteksti alkaa mielestäni vahvasti lauseella, joka toteaa, että syntyvyyskeskustelua leimaa huoli naisten hedelmällisyydestä. Siitä teksti jatkuu useamman lyhyen kappaleen verran vauvabonuksesta. Bonus ei ole jutun ydinasia, vaan sen oli tarkoitus olla enemmänkin johdatus aiheeseen. Kenties johdatusta olisi pitänyt tiivistää vielä, jotta se nappaa lukijan huomion tiukemmin ja nopeammin itse aiheen, eli syntyvyyskeskustelun äärelle. Uskon kuitenkin aiheen ajankohtaisuuden ja vauvabonuksen aiheuttaneen ”kohun” olleen riittävä ja jopa tarpeellinen koukku lukijoille.

4.2 Toinen artikkeli – Mielenterveys osaksi syntyvyyskeskustelua

Syntyvyysjärjan toisessa osassa selvitän, miltä synnytyspelot voivat tuntua ja kuinka niitä hoidetaan. Synnytyspelot nousivat ajankohtaiseksi 2025 alkuvuodesta, kun synnytys- ja naistentautien erikoislääkäri Elina Silvan julkaisi tutkimuksen aiheesta (Silvan 2025). Tutkimustulokset osoittavat diagnosoitujen synnytyspelkojen ja psykiatristen sairauksien voivan vähentää todennäköisyyttä synnyttää uudelleen. Juttu julkaistiin journalismin opiskelijoiden verkkolehdeissä Tutkassa (Tutka.pro) 24.4.2025.

Synnytyspelot aiheena muodostui vasta sitten, kun olin ensin joutunut hylkäämään yhden idean. Halusin selvittää, paljonko alidiagnosoidut naistentaudit ja huonot kokemukset terveydenhuollossa vaikuttavat lasten

saamiseen ja sitä kautta syntyvyyteen. Haastateltuani taustaksi naistentautien professoria sain kuitenkin selville, ettei asiaa ole tutkittu. Yritin muodostaa seuraavaa ideaa edellisen pohjalta, jotta voisin parhaassa tapauksessa silti hyödyntää alkuun tekemääni taustatyötä ja ideointia lopullisessa jutussa.

Ideoinnin työkalunani oli miellekartta, johon kirjoitin kaikki mahdolliset ideat liittyen naisten terveyteen, alidiagnosoituihin sairauksiin ja kokemuksiin. Aihe kirkastui, kun löysin Elina Silvanin tutkimuksen. Ymmärsin, että syntyvyydestä voisi kirjoittaa yksilötasolta ja tunnenäkökulmasta. Lähdin selvittämään, mistä synnytyspelot syntyvät ja kuinka niitä hoidetaan. Tavoitteeni oli kirjoittaa lohduttava ja ymmärrystä lisäävä teksti erityisesti heille, jotka ovat raskaana tai harkitsevat raskaaksi tulemistä.

Haastattelin juttuun 2025 maaliskuussa seksuaaliterapeuttia, entistä kätilöä Niini Leppästä ja kätilöksi vuosi ennen haastatteluhetkeä valmistunutta Elvi Savolaista. Savolainen on haastatteluhetkellä myös työskennellyt jo vuoden kätilönä.

Leppäsen haastattelussa minua kiinnosti hänen kokemuksensa kätilönä ja synnytyspelkojen ilmeneminen hänen asiakkaidensa keskuudessa, mistä hän myös kertoo jutussa. Leppäsen haastattelun aikana minulle valkeni, että haluan selvittää, kuinka synnytyspelkoja hoidetaan nykyisin ja miten koulutus tukee niiden tunnistamista. Ryhdyin siis etsimään tuoretta kätilöä ja löysin Elvi Savolaisen. Hänen haastattelunsa oli erityisen onnistunut, koska etukäteen tekemäni kysymysrunko oli riittävän lyhyt. Haastattelu oli jutun pituuteen nähden sopivan pituinen eikä kumpikaan meistä rönsyillyt ydinaiheesta. Savolainen myös antoi minulle paljon uutta tietoa siitä, kuinka synnytyspelkoiset potilaat otetaan huomioon ja miten pelkoja pyritään ennaltaehkäisemään hänen työpaikallaan.

Lopputuloksena on pohtiva, noin viiden tuhannen merkin feature-juttu, joka koostuu kahdesta asiantuntijahaastattelusta sekä viittauksista Elina Silvanin tutkimukseen synnytyspeloista. Tekstissä mainitaan myös Hoitotyön

tutkimussäätien tiedote lokakuulta, jonka mukaan Hotuksessa aloitetaan synnytyspelkojen hoitosuosittelujen valmistelu.

Synnytyspelot ei itsessään ole marginaalinen aihe mediassa. Esimerkiksi nopealla haulla Ylen nettisivuilta löytyy lukuisia synnytyspeloista kertovia artikkeleita, joista moni on julkaistu jopa saman vuoden aikana. Silvanin tutkimus tarjosi kuitenkin mahdollisuuden yhdistää syntyvyyden ja synnytyspelot.

Sara Ruokola kirjoittaa maisterintutkielmassaan Helsingin Sanomien syntyvyysuutisoinnista. Hän kirjoittaa muun muassa, että syntyvyysuutisointi on usein ongelmakeskeistä. Kuilu yksilöiden ja kommentoijien välillä taas kasvaa, kun uutisoitavana asiana on syntyvyyden lasku. Siinä missä viranomaiset kommentoivat syntyvyyttä lukujen kautta, yksilölle lastenhankinta on tärkeä päätös. (Ruokola 2020.) Ongelmakeskeinen syntyvyysuutisointi viittaa siihen, että uutisoinnin keskiössä on usein syntyvyyden lasku.

Näiden havaintojen perusteella yksilön huomioiva ja yksilöä palveleva syntyvyysuutisointi ei ole kovin tavallista. Synnytyspelkoja käsittelevässä jutussani sen sijaan synnytyspelot ovat pääosassa ja syntyvyys vain sivuosassa, koska kirjoitan syntyvyyden mainitsevasta tutkimuksesta tekstissä melko lyhyesti. Tällöin teksti palvelee paremmin lukijaa eli yksilöä. Juttu tarjoaa parhaimmillaan apua ja neuvoja tilanteeseen, jossa synnytyspelot jarruttavat lapsen saamista. Lukija ymmärtää myös tekstin jälkeen, miten hänen tulee tulla kohdelluksi pelkojensa kanssa.

Tulkitsen näkökulmani synnytyspeloista marginaaliseksi syntyvyyskeskustelussa, koska artikkelissa huomioidaan yksilö ennen syntyvyyttä ja tarjotaan ratkaisuja ongelmaan huolipuheen sijaan.

4.3 Kolmas artikkeli – Vähemmistöt osaksi syntyvyyskeskustelua

Syntyvyysjärjan viimeinen osa käsittelee yhden naisparin kokemuksia hedelmöityshoidoissa ja heidän pohdintaansa hallituksen päätöksestä Kela-

korvauksista. Hallitus palauttaa Kela-korvaukset yksityisen puolen hedelmöityshoitoihin, mutta korvauksia saisi jatkossa vain lääketieteellisestä syystä. Päätös sulkee korvausten ulkopuolelle terveet saman sukupuolen parit ja itselliset äidit. Haastattelin juttuun naisparin lisäksi Simpukka ry:n eli Lapsettomien yhdistyksen toiminnanjohtajaa Piia Saviota.

Juttusarjani kolmannen osan päätin olevan henkilövetoinen, eli tarkoitukseni oli kirjoittaa yhden tai kahden henkilön kokemuksesta. Mahdolliset asiantuntijat ovat jutussa siis vain sivuosassa. Päädyin tähän tyyliin osittain, jotta yksi jutuista olisi tunnepitoinen. Tunnepitoisuudella on etunsa esimerkiksi siinä, että se luo samaistumispintaa lukijalle ja tekee tekstistä siten vaikuttavamman. Toisena syynä oli se, että olin suunnitellut yhden jutuista käsittelevän sateenkaariperheitä. Sateenkaariperheet ovat yhä hyvin aliedustettuja syntyvyyskeskustelussa, mikä esimerkiksi käy ilmi juttusarjani ensimmäisessä osassa.

Olli Seuri määrittelee kirjassaan näkökulman seuraavanlaisesti:

”Minulle näkökulma on sitä, mikä haastattelussa (tai jutussa) on kiinnostavaa juuri tekijälle itselleen omalla tavalla.” (Seuri 2020, 88)

Ennen kolmannen jutun haastattelua minua kiinnosti eniten se, miten ikäiseni naispari on tehnyt päätöksen lapsen saamisesta niin määrätietoisesti, että he ovat jaksaneet nähdä vaivan, joka hedelmöityshoitoihin pääsemiseen tarvitaan. Jutussa he eivät vastaa kuin yhdellä lauseella siihen, mikä päätöksenteossa auttoi. Hioin siis alkuperäistä näkökulmaani tiukemmin itse hedelmöityshoitoprosessin ympärille.

Tavoitteeni jo sarjan alussa oli kirjoittaa ainakin yksi teksti vähemmistöön kuuluvien näkökulmasta, koska ensimmäisessä osassa mainitaan sateenkaariperheiden näkymättömyys syntyvyyskeskustelussa. Tämä juttu oli kaikista vaikein toteuttaa, koska haastateltavan löytäminen oli hankalaa. Yritin juttua varten etsiä transsukupuolista vanhempaa, lapsellista miesparia, itsellistä äitiä ja lopuksi naisparia. Monet yhteydenotot päättyivät siihen, ettei vastausta

kuulunut. Harvat vastanneet kieltäytyivät kohteliaasti syinänsä esimerkiksi se, etteivät he halunneet avata omaa intiimiä kokemustaan julkisuuteen.

Eräs haastateltavan etsimisessä auttanut henkilö kirjoitti minulle, että haastateltavaa voi olla vaikeaa löytää, koska ilmapiiri on niin huono ja monet vähemmistön edustajat kohtaavat julkisuuden seurauksena vihapuhetta. Tämä osaltaan korostaa sitä, miksi mediaan tarvitaan moninaisempia haastateltavia. Myös osittain mahdollisen vihapuheen takia lopulta haastattelemani naispari pysyy jutussa anonyymina. Kutsun heitä tekstissä keksityillä nimillä: Hilda ja Mira.

Hildan ja Miran löysin lähes kahden kuukauden etsimisen jälkeen tuttuni kautta. Kolmannessa jutussani kirjoitan pääasiassa heidän kokemuksistaan ja ajatuksistaan liittyen hedelmöityshoitoihin. Haastattelemani asiantuntija, Lapsettomuusyhdistyksen toiminnanjohtaja Piia Savio, on tekstissä sen sijaan sivuroolissa.

Saviota haastattelin vasta naisparin jälkeen, koska tarkoitukseni oli jutella hänen kanssaan lyhyesti ja kysyä kysymyksiä lähinnä hedelmöityshoidoista, hedelmällisyydestä ja pari kommenttia Kela-korvauksista. Savion haastattelu oli parin haastatteluun verrattuna tiukemmin rajattu. En poikennut kysymysrungosta paljoakaan, ettei haastattelu paisuisi tarpeettoman pitkäksi.

Haastatteluni naisparin kanssa kesti yli tunnin ja Savion kanssa vain puoli tuntia. Hildan ja Miran haastattelua edelsi taustahaastattelu, jonka tein puolessa tunnissa Hildan kanssa puhelimitse pari viikkoa ennen itse haastattelua. Kokenut toimittaja Olli Seuri kannustaa kirjassaan Avoin kysymys (2020, 85) taustahaastatteluiden tekemiseen, koska ilman niitä ei välttämättä tiedä, mitä kannattaa oikeasti kysyä.

Soitin siis Hildalle tarkoitukseni selvittää, missä vaiheessa heidän hoitonsa ovat ja minkä verran heillä on sanottavaa Kela-korvauspäätöksestä. Pystyin nopean puhelinkeskustelun ansiosta esimerkiksi itse haastattelussa palaamaan Hildan aiemmin sanomaan ja esittämään sen pohjalta kysymyksen Kela-korvauspäätöksen ristiriitaisuudesta. Toisaalta, koska kyseessä on intiimi ja

henkilökohtainen aihe, koin tärkeäksi keskustella haastattelun raameista etukäteen ja esittäytyä puhelimesta, jotta kaikilla osapuolilla olisi myöhemmin itse haastattelussa mukavampi olla. Toivoin rennon ilmapiirin johtavan mahdollisimman avoimeen keskusteluun. Parilla ei kuitenkaan ollut mitään, mistä he eivät ehdottomasti haluaisi keskustella, ja ainoaksi ehdoksi haastattelun toteutumiselle jäi anonyymius. Koska juttu käsitteli parin terveystietoja, tarkistin tiedot oikeiksi haastattelun aikana pyytämällä heitä näyttämään Omakanta-kirjauksiaan.

Lopputuloksena on noin 7000 merkin juttu, johon olen erittäin tyytyväinen. Koska juttu julkaistiin opiskelijoiden verkkolehdessä, minulle ei annettu ennakoon merkkimäärän raameja, vaan sain itse arvioida, mitkä asiat ovat mainitsemisen arvoisia. Vain neljä päivää julkaisun jälkeen juttu oli neljänneksi luetuin teksti Tutkan etusivuilla. Koen siis onnistuneeni myös lukijoiden tavoittamisessa ja tekstin houkuttelevuudessa.

Kela-korvauspäätös oli aiheena julkaisuaikaan (2.5.2025) ajankohtainen, koska päätös tuli voimaan toukokuussa. Päätös oli saanut mediassa paljon huomiota liittyen sen syrjivyyteen naispareja ja itsellisiä äitejä kohtaan.

Koen löytäneeni omannäköisen ja marginaalisen näkökulman aiheeseen haastateltavien kautta. Haastateltavat ovat parikymppisiä luovan alan toimijoita, joilla ei ole vakaita tuloja. He ovat myös seksuaalivähemmistössä. Pari on siis seksuaalisen suuntautumisen lisäksi marginaalissa synnyttäjien keskuudessa, koska ensisynnyttäjien keski-ikä oli vuonna 2024 29,9 ikävuotta ja äiti oli yleisimmin 29–34-vuotias (Äidit tilastoissa, Tilastokeskus 2024) ja vuonna 2023 syntyvyys oli korkea korkeasti koulutettujen naisten keskuudessa.

Syntyvyydestä kirjoitetaan Suomessa pitkälti ongelmien kautta, koska syntyvyys on jatkuvassa laskussa (Ruokola 2020). Artikkelini sisältää tavallisesta poiketen positiivisen esimerkin nuoresta parista, joka haaveilee kahdesta lapsesta ja on jo ryhtynyt prosessiin. Tämä vahvistaa käsitystäni siitä, että näkökulma on marginaalinen syntyvyysteemassa.

Viimeisen jutun työprosessissa kehityin toimittajana erityisesti vaikeuksien kautta. Haastateltavien etsiminen osoittautui odotettua vaikeammaksi ja päädyin olemaan yhteydessä lähes kahteenkymmeneen henkilöön ennen lopullisten haastateltavien löytämistä. Tämä johti kiireeseen ja nopeisiin päätöksiin liittyen jutun sisältöön ja haastatteluihin loppuvaiheessa. Etsiessäni haastateltavia jouduin jatkuvasti miettimään aiheita ja näkökulmia, jotka sopivat kunkin mahdollisen päähenkilön tarinaan. Tein myös valtavasti taustatyötä ja seurasin aktiivisesti uutisia, sosiaalisen median sisältöjä sekä tiedotteita, jotka liittyivät aiheisiin kuten syntyvyys, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, hedelmöityshoidot, lapsettomuus sekä perhe-elämä. Prosessin aikana hallinnoin laajaa kokonaisuutta ja opin ennen kaikkea ideoimaan nopeaan tahtiin.

5 Pohdintaa sarjan marginaalisuudesta

Opinnäytetyössäni osoitin, että syntyvyysuutisointi painottaa usein tilastoja ja viranomaisten pohdintoja syntyvyyden laskusta. Otsikoissa viljellään kohuttavia ilmaisuja, kuten ”kriisi”, ”vauvakato” ja ”synkät luvut”. Tavoitteeni oli poiketa teksteilläni erityisesti jutuista, joissa syntyvyydestä kirjoitetaan kauhistelevaan sävyyn. Lapsen yrittäminen on ennen kaikkea henkilökohtainen päätös, ja lapsettomuuteen voi liittyä monia eri tekijöitä. Siksi on tärkeää kirjoittaa syntyvyydestä niin, ettei teksteissä syyllistetä ketään heidän päätöksistään liittyen lastenhankintaan. Halusin siis tuoda syntyvyyskeskusteluun näkökulmia, jotka eivät seuraa tavallista huolipuhetta.

Huomasin pian sarjan aloittamisen jälkeen, että syntyvyys on erittäin uutisoitu aihe. ”Unohduksiin” jääneitä näkökulmia on siis varsin vähän. Siksi erityisesti kahden viimeisen juttuni aiheet eivät ole marginaalisia, vaan hyvinkin ajankohtaisia. Koen kuitenkin nimenomaan näkökulmien olleen marginaalisia, missä onnistuin selkeällä lähestymistavalla, jonka päätavoitteena oli marginaalisuus.

Toisessa artikkelissani marginaalisuus tulee siitä, että syntyvyydestä kirjoitetaan positiivisen esimerkin kautta. Jutussa esitetään toki ongelma ja sen laskeva vaikutus syntyvyyteen. Sisältö on kuitenkin ensisijaisesti osoitettu raskaana oleville naisille, jotka kärsivät synnytyspeloista. Jutussa kättilö kertoo, minkälaista apua pelkoihin voi ja kuuluu saada. Lähestymistapa luo tekstiin samaistumispintaa ja tuo samalla syntyvyyden lähemmäs yksilöä, koska syntyvyys on jutussa sivuosassa. Syntyvyys itsessään on laaja koko yhteiskuntaa koskettava käsite, mutta yksilötasolla lapsenhankinta merkitsee hyvin henkilökohtaista ja elämää mullistavaa päätöstä. Uskon yksilön huomioon ottavan syntyvyysjournalismin olevan marginaalinen ja tehokas tapa kirjoittaa syntyvyydestä ilman, että toistetaan julkisessa keskustelussa perinteisesti nähtyä huolipuhetta.

Toinen keino kirjoittaa syntyvyydestä marginaalisesta näkökulmasta on kirjoittaa marginaalissa olevien ihmisten näkökulmista. Työprosessini osoitti, että

vähemmistön edustajia on kuitenkin vaikeaa löytää syntyvyysaiheisiin juttuihin, koska aihe on kovin henkilökohtainen ja intiimi. Yhteiskunnassamme ja erityisesti sosiaalisessa mediassa vallitseva ilmapiiri lisää ennestään ihmisten vastahakoisuutta avautua omista asioistaan julkisuuteen. Tämä taas hankaloittaa toimittajien tehtävää raportoida maailmasta laajasti ja todenmukaisesti niin, että kaikkien äänet kuuluvat mediassa.

Opinnäytetyöni sarjaosan toteuttaminen kehitti minua toimittajana monella tapaa, koska projekti oli itselleni sekä inspiroiva että haasteellinen. Se vaati minulta paljon luovuutta ja kykyä tehdä nopeita päätöksiä sekä toimia niiden mukaisesti, koska juttuaiheeni vaihtuivat tiuhaan. Kerran siksi, ettei aiheesta löytynyt tarpeeksi tietoa ja monesti siksi, ettei sopivaa haastateltavaa löytynyt.

Haasteellisuuden toi rajaus marginaalisuudesta, joka oli omalla tavallaan myös apuväline ideoinnissa. Se auttoi esimerkiksi rajaamaan pois lukuisia eri ideoita. Marginaalisuuden haasteellisuuden takia päädyin myös kokeilemaan keinoja ideoimiseen ja rajaamiseen, kuten miellekarttaa, joita en aikaisemmin ole tällaisissa töissä käyttänyt. Koen kolmen 5000–7000 merkin pituisen artikkelin jälkeen osaavani aiempaa paremmin ja tarkemmin rajata näkökulmia ja suunnitella sisältöä etukäteen.

Kirjoittamani pohtivat feature-artikkelit, joista kaksi koostuu pitkälti asiantuntijahaastatteluista, ovat juttutyyppejä, joita en ole ennen tätä sarjaa kovin montaa tehnyt. Projektini oli siis myös oiva tapa tutustua itselleni entuudestaan melko tuntemattomaan juttutyyppiin ja kehittyä senkaltaisten juttujen kirjoittamisessa.

Syntyvyyskeskustelu medianäkökulmasta on itseäni kiinnostava aihe, jota voisin tulevaisuudessa jatkojalostaa. Uudessa juttusarjassa voisin esimerkiksi pureutua vapaaehtoisesti lapsettomien kokemuksiin syntyvyysuutisoinnista ja siihen liittyviin näkökulmiin, kuten ilmastonmuutos ja epävarmuus tulevaisuudesta. Lisäksi minua kiinnostaisi tutkia laajemmin syntyvyyden historiaa ja sen vaikutuksista tällä hetkellä vallitsevaan ilmapiiriin ja syntyvyyskeskusteluun.

Yhteiskunnallisessa keskustelussa medialla on iso rooli ja journalistilla vastuu, aiheesta riippumatta. Syntyvyys ei ole ainoa teema, josta on tärkeää löytää marginaalisia näkökulmia. Juttuprosessini osoittivat, että marginaalisista näkökulmista kirjoittaminen on tehokas ja tärkeä tapa tehdä uusia keskustelunavauksia ja antaa ääni heille, joita ei julkisuudessa kuulla tarpeeksi. Esimerkiksi kolmanteen juttuuni oli vaikeaa löytää vähemmistöön kuuluvia haastateltavia ja ensimmäiseen juttuuni oli haastavaa löytää lähdetietoa. Siksi aion harjoittaa opinnäytetyössä ja sarjassani oppimaani myös tulevissa töissä ja muiden aiheiden toteuttamisessa. Erityisesti monipuolisuuden korostaminen haastateltavien valitsemisessa, pyrkimys aiheen laajaan ymmärtämiseen ja selkeä sekä kiinnostava kirjoitustapa ovat kaikki ominaisuuksia, joita aion myös jatkossa soveltaa kirjoittaessani marginaaleista.

Lähteet

Heikkilä, K. 2023. Keskiluokkainen media: Onko verkkomedioiden julkaisemista säästövinkeistä hyötyä pienituloisille suomalaisille. Viitattu 18.5.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/800271/Heikkila_Kiia.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Jantunen, S & Koivisto, M. 2024. Kartta paljastaa, kuinka hälyttävän vähän Suomessa syntyy lapsia. Viitattu 10.3.2025. Yle.fi

<https://yle.fi/a/74-20104408>

Joukanen, T. & Viitala S. 2024. Millaisia ajatuksia vauvabonus herättää tuoreissa vanhemmissa? Kävimme synnytyssairaalassa kysymässä. Viitattu 2.3.2025. Yle.fi

<https://yle.fi/a/74-20117152>

Julkisen sanan neuvosto. n.d. Journalistin ohjeet. Viitattu 11.3.2025. jsn.fi

<https://jsn.fi/journalistin-ohjeet/>

Kaseva, T & Rätty, R & Seuri, O. 2022. Feature! Kirjoittamisen mestarikurssi.

Kervinen, E. 2024. Onko tässä lääke lapsikatoon? Kymmenien tuhansien eurojen kannustin, jos ensimmäisen lapsen saa alle 30-vuotiaana. HS.fi

<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010753649.html>

Keski-Petäjä, M. 2020. Lapsia yhteiskunnan talkoisiin – syntyvyyden ja syntyvyyshuolen historiaa Suomessa. Viitattu 10.3.2025. www.tilastokeskus.fi

<https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/lapsia-yhteiskunnan-talkoisiin-syntyvyyden-ja-syntyvyyshuolen-historiaa-suomessa>

Martikainen, A. 2024. Väestötutkija ehdottaa: Tuhansien eurojen etu, jos ensimmäisen lapsen saa alle 30-vuotiaana. Viitattu 2.3.2025. Yle.fi

<https://yle.fi/a/74-20116399>

Matson-Mäkelä, K. 2024. Syntyvyys on historiallisen matalaa - Tampereella erityisen synkät luvut. Viitattu 28.2.2025. Yle.fi

<https://yle.fi/a/74-20090381>

MTV uutiset - STT. 2025. Syntyvyys saavutti Suomessa uuden pohjalukeman. Viitattu 28.2.2025.

<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/syntyvyudessa-saavutettiin-jalleen-uusi-pohjalukema/9087358>

Muilu, J. 2024. Loppu synnytystalkoille. Viitattu 2.3.2025. HS.fi

<https://www.hs.fi/feature/art-2000010778183.html>

Oksanen, R. 2024. Josefi Tirolan suunnitelmat muuttuisivat, jos lapsen saamisesta saisi "vauvabonusta". Viitattu 2.3.2025 HS.fi

<https://www.hs.fi/suomi/art-2000010755534.html>

Orjala, A. 2024. "Ehdotus on vähän karmiva" – valtaosa tyrmää vauvabonuksen Ylen kansanedustajakyselyssä. Viitattu 2.3.2025. Yle.fi

<https://yle.fi/a/74-20121584>

Tieteen termipankki. 2025. Kirjallisuudentutkimus: marginaali. Viitattu 14.5.2025.

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:marginaali>

Tilastokeskus. Väestön ennakkotilasto. 2024. Tiedote: Kuolleisuus vähentynyt vuonna 2024 selvästi koronavuosista. Viitattu 28.2.2025. Tilastokeskus.fi

<https://stat.fi/julkaisu/cm0njmwfzjbik07w2ll48li7f>

Tilastokeskus. Väestön ennakkotilasto. 2024. Tiedote: Nykyisen tasoinen nettomaahanmuutto ylläpitäisi väkiluvun kasvua. Viitattu 28.2.2025.

Tilastokeskus.fi

<https://stat.fi/julkaisu/cln1i9lg94af80bw1rxn0njfg>

Tilastokeskus. Väestöt tilastoissa. n.d. Viitattu 8.5.2025.

https://guides.stat.fi/vaesto-tilastoina/vaestoteoriat?utm_source=chatgpt.com#s-lq-box-15988178

Tilastokeskus. Äidit tilastoissa. 2024. Viitattu 14.4.2025. Tilastokeskus.fi

<https://stat.fi/tup/poimintoja-tilastovuodesta/aidit-tilastoissa.html>

Rare media. n.d. Kenen tietoo? Opas moninaisempaan ja inklusiivisempaan journalismiin. Viitattu 28.2.2025.

<https://raremedia.fi/wp-content/uploads/2021/05/PDF-Kenen-tietoo.pdf>

Rare media. n.d. Rare metodi – työkalupakki. Viitattu 28.2.2025.

<https://raremedia.fi/kenentietoo/>

Rotkirch, A. 2021. Syntyvyyden toipuminen ja pitenevä elinikä - Linjauksia 2020-luvun väestöpolitiikalle. Viitattu 28.2.2025. Valtioneuvoston kanslia Helsinki.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162920/VNK_2021_2.pdf?sequence=17&isAllowed=y

Rotkirch, A. 2024. 20 ehdotusta lapsitoiveiden tukemiseksi. Viitattu 2.2.2025. Valtioneuvoston kanslia Helsinki.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165857/VN_2024_46.pdf?sequence=4

Rotkirch, A 2025. 20 ehdotusta lapsitoiveiden tukemiseksi, selvitys syntyvyyden laskusta Suomessa. Viitattu 9.4.2025. Valtioneuvoston kanslia Helsinki.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/166137/VN_2025_22.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ruokola, S. 2020. Dramaattinen, ennennäkemätön vauvakato – Helsingin Sanomien uutisointi Suomen alenevasta syntyvyydestä. Viitattu 14.4.2025.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/68616/URN%3aNBn%3afi%3ajyu-202004212828.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Saarelainen, S. 2024. Rare media. Etuoikeuskehä. Viitattu 6.5.

<https://raremedia.fi/kenentietoo/>

Salmi, R. 2024. Vauvabonus on karmiva ehdotus. Viitattu 2.3.2025. Yle.fi

<https://yle.fi/a/74-20118527>

Seuri, O. 2020. Avoin kysymys. 85.

Silvan, E. 2025. Fear of childbirth and psychiatric disorders decrease the likelihood of subsequent births: a retrospective register-based cohort study.

<https://reproductive-health-journal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12978-025-01949-8>

Toivonen, I. 2023. Vulvodynia on alidiagnosoitu oireyhtymä - "Kaiut patriarkaalisesta menneisyydestä kantautuvat vielä nykypäivään". Viitattu 23.3.2025. Voima.fi

<https://voima.fi/artikkeli/2023/vitun-kivulias-vaiva/>

Väestöliitto. n.d. Perhebarometri. Viitattu 6.5.2025.

<https://www.vaestoliitto.fi/tutkimus/perhebarometri/>

Väestöliitto. n.d. Väestöliiton historiaa. Viitattu 6.5.2025.

<https://www.vaestoliitto.fi/vaestoliitto/vaestoliiton-historiaa/>

Toivonen, I. 2024. Miehet ja muut kuin ydinperheet jäävät syntyvyyskeskustelusta yhä syrjään. Viitattu 1.5.2025.

<https://maailmankuvalehti.fi/2024/11/maailma-net/miehet-ja-muut-kuin-ydinperheet-jaavat-syntyvyyskeskustelusta-yha-syrjaan/>

Toivonen, I. 2025. "Keho ei ole oma" – Synnytyspelkoihin liittyy usein ajatus hallinnan menettämisestä. Viitattu 1.5.2025.

<https://tutka.pro/hyvinvointi/keho-ei-ole-oma-synnytyspelkoihin-liittyy-usein-ajatus-hallinnan-menettamisesta/>

Toivonen, I. 2025. Sopivia vanhemmiksi – Hilda ja Mira pelkäsivät pitkään, että pääsy hedelmöityshoitoihin evätään heiltä. Viitattu 5.5.2025.

<https://tutka.pro/hyvinvointi/sopivia-vanhemmiksi-hilda-ja-mira-pelkasivat-pitkaan-etta-paasy-hedelmoytyshoitoin-evataan-heilta/>